

Hitzaurre gisa

Belen Uranga

Soziolinguistika Klusterra

b.uranga@soziolinguistika.eus

Badira urte batzuk BAT Aldizkariak *hiztun berrien* gaiaren inguruan zenbaki monografikoa egin nahi izan duena. Sarri aipatzen da euskararen biziberritze-prozesu malkartsu honetan, oso kontuan hartzeko bi elementu nagusi daudela: alde batekik, globalizazioak komunikazio- eta pentsamendu-moldeetan eragindako gizarte-aldaketa, eta, bestetik, euskal hiztun-populazioa modu esanguratsuan hazi izanaren ondoriozko euskaldun profilaren aldaketa. Bigarren honi dagokio, jakina, zenbaki honetako *hiztun berrien* gaia.

Argitaratutako azken ikerketa kuantitati-boek ondo agerian jarri dute euskaldunen artean euskaradun izateko bideak dibertsifikatu direla, eta, beraz, bide horiek erabakigarriak direla euskaldun/euskaradun izateko moduetan. Ebidentzia horren jakitun

izanik, interesgarri da espresuki biltzea gaia aztertzen ari diren ikertzaileen lanak. Eta horretara dator hemen aurkezten dugun zenbaki monografikoa.

Izenburuak dionez, ez ditugu soilik euskararen hiztun berrien inguruko lanak bildu. Hiztun berrien gaia, hizkuntzen biziberritze-prozesuetan garatzen den gertakaria da, ezinbesteko prozesu komuna. Baina hizkuntza-komunitate bakoitzak bere ezaugarri propioak ditu, eta ez da beti samurra izaten orokortasunetara heltzea. Edozein kasutan, esan daiteke zalantarik gabe, *hiztun berriak* estrategikoak direla bai euskararentzat eta baita gainerako biziberritzen ari diren hizkuntzentzat ere.

Monografikoaren hasieran **Estibaliz Amorrortuk**, **Ane Ortegak** eta **Jone Goirigolzarrik** idatzitako “Euskararen hiztun aktibo

bihurtzeko gakoak” artikulua ikus daiteke. Talde horretako kideak urteak daramatzate gaia alderdi desberdinetatik aztertzen, lehenik, *Erdaldunen euskararekiko aurreiritziak eta jarrerak* (Eusko Jaurlaritza, 2009) liburuan aurkezturiko lanarekin, eta, ondoren, *Euskal hitzun berriak: esperientziak, jarrerak eta identitateak* (Deustuko Unibertsitatea, 2016) liburukoarekin. Oraingo artikuluekin, pausu bat aurrera eman dute euren ikerketan, izan ere, euskal hitzun berrien aktibazioa dute ikergai, aktibo bihurtzeko baldintza esanguratsuenak zein diren ikusiz.

Artikulan, *muda* kontzeptua erabiliz, aktibaziorako prozesuak deskribatzen dira, kasu arrakastatsuak eta arrakastatsuak izan ez direnak erakutsiz, eta prozesuan gertatzen diren gako mesedegarriak eta oztopatzaileak seinalatuz. Horrez gain, hizkuntza-politikarako hainbat proposamen ere egin dute, bereziki, hitzun berrien profil desberdinak kontuan hartuz.

Amorrortuk, Ortegak eta Goirigolazarrik Jacqueline Urlarekin osatzen duten taldea Europako COST Sarearen kide da, besteak beste, hizkuntza-komunitate desberdinetako hitzun berrien azterketarako sortu dena. Zenbaki honetan, talde horretako katalanaren eta Irlandako gaelikoaren ikertzaileen berri emateko aukera izan dugu.

Joan Pujolar-ek, Isaak Gonzalez-ek eta Roger Martinezek “Gazte katalanen muda linguistikoak” artikulua idatzi dute. Euren aztergaiaren gune nagusia hitzunen ibilbide linguistikoak dira, arreta jarriz ibilbide horietan hizkuntza-jarrerak duten eragina. Jakina, jarrera horietan aldaketak gertatuz gero, hizkuntza-erabileraren bilakaeran gerta ohi diren aldaketak dira bereziki inte-

resgune; alegia, bizitzan gertatzen diren *muda linguistikoak*. Joan Pujolarrek proposatutako termino hori (*muda linguistikoa*) euskal soziolinguistikan ere ondo zabaldu da, eta hori da, hain zuzen, artikulua honen gai nagusia. 16 eta 35 urte bitarteko gazteei eginiko inkesten, elkarrizketen eta eztabaidaldeen bitartez bildutako datuekin egin dute ikerketa, eta, artikulua honetan jasotako emaitza nagusiak aurkeztu dituzte.

John Walsh da hurrengo artikulua egilea. Kasu horretan, Irlandako gaelikoaren hitzun berriak hartzen dira ikergaitzat “Irlandera-dun berriak: jatorria, motibazioa, erabilera eta ideologia” izenburuko artikuluan. Egilearen hitzetan, hitzun berriak “hizkuntza hori lehen sozializazioko hasierako hizkuntzat izan ez duten horiek” dira. Ikerketa tradizioz Irlandako gaelikoa hitz egiten den Gaeltacht eremuan kokatzen da. Gainera, azpimarratu behar da hitzun berriek ezaugarri desberdinak dituztela, bai jatorrizko familien ezaugarriei dagokienean, eta, baita izan duten hezkuntza-ibilbideak askotarikoak izan direlako. Artikulu honetan nabarmentzen da, badirela hitzun aktibo bihurtzeko garrantzi handia duten hainbat gako, aipatu ditugun beste bi artikuluetan ikusi den bezala, Irlandako gaelikoaren kasuan ere. Esate baterako, soziolinguistikoki hitzun-dentsitate handiko eremu geografikoetan edo unibertsitateko esparru mesedegarrietan egotea.

Aldizkariaren GUREAN atalera hiru artikulu ekarri ditugu oraingoan. Lehenengo honetan, **Eduardo Apodakak** eta **Jordi Morales**-ek “Hiztun kategorietatik hizkuntza praktiken erregistroetara: erabilera sustatzeko neurriaren bila” artikulua idatzi dute. Bertan, euskal soziolinguistikaren esparruan ohikoak diren teknika metodologiko hainbaten azterketa kritikoa egin dute, batez ere, hiztun kategorietan eta hiztunen aitopenetan oinarritzen direnei eginikoak. Izan ere, planteatu nahi du azterketa-modu horiek errealitate soziolinguistikoa bera sortzen dutela, edo gutxienez, sortzen laguntzen duten elementuak izan daitezkeela. Bere iritzian, ikerketa metodologikoetan aldaketa formala gertatu beharko litzateke, besteak beste, praktika linguistikoak lehenesteko kategoria identitarioen gainetik.

Atal honetako bigarren artikulua **Jaime Altona Ramírezek** idatzi du gazteen euskararen erabilera generoaren aldagaiaren arabera aztertzeko. Ikerketa etnografikoa Lezoko eta Pasai-Donibaneko 12 eta 16 urte bitarteko nerabeekin egin du, eta ondorioztatu du, batetik, euskararen erabileran genero desberdintasuna badagoela, euskara gehiago erabiltzeko nesken joera berretsiz. Eta, bestetik, baieztatu du, hizkuntza erabiltzeko moduak ere ez direla berdinak. Bere ikuspegitik, generoa eraikitzeke sozialiazio sexistak, berak, indartzen du sexuen arteko hizkuntzen erabileraren banaketarako joera hori.

BAT 104 zenbaki honi amaiera emateko oso bestelako gaia duen artikulua aurkezten dugu: **Larraitz Uriak**, **Iñaki Alegriak** eta **Ander Corralek** idatziriko “Kode-alternantzia aztertzeko hizkuntza-teknologiaren ekarpena”. Kode-alternantzia (code-switching)

elkarrizketa berean hiztunek hizkuntza bat baino gehiago erabiltzeari deitzen zaio. Eta, esan behar da fenomeno oso ohikoa dela hizkuntza bat baino gehiago hitz egiten diren komunitate linguistikoetan. Arazoa da, nolana ere, ukipen-egoeran dauden hizkuntzen sendotasuna ez dela berdina izaten, eta, beraz, alternantzia horretan, ordezkatzeko-prozesuaren zantzuak detektatu ohi direla sarritan. Baina, izatez, aukera modura ere ikus daiteke fenomenoak, esate baterako, alternantzia hori ahuldutako hizkuntzan hitz egiten hasteko modu bat denean. Beraz, interes apartekoa duen gaia da, baita, ikuspegi sozioinguintistikotik begiratuta ere.

Kasu honetan, fenomenoaren azterketarako baliabide teknologikoak aritzen da artikulua. Izan ere, jakinik fenomenoaren ezaugarri nagusia bat-batekotasuna dela, eta ahozko hizkuntzan ez ezik hizkuntza idatzian ere agertzen dela, sare sozialetako kode-alternantzia aztertzeko modua erakusten dute. Hau da, hizkuntzaren prozesamenduaren (HP) alorrean garatutako metodologia, eta hizkuntza-teknologiaren bitartez *corpusa* biltzeko eta etiketatzeko baliatuko den metodoaren berri eman dute.

Irakurle guztion interesekoak izango direlakoan. •